

# המבט הפנימי

מאורעות הזמן מבעל בלבבי משכן אבנה

מלחמה - אתחלתא דגאולה (תגילה יז ע"ב)

עמוד א

## מִלְחָמָה - קִנְאָה

כתיב (ישעיהו מב, יג) ה' כְּגִבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יַעֲרִי קִנְאָה יָרִיעַ אֶף יִצְרִים עַל אֲיָבָיו יִתְגַּבֵּר.

### שם הוי"ה רחמים ושם א-לקים דין

מובא בזוה"ק (כרך א פרשת וישלח דף קעג ע"ב) וז"ל, פתח ואמר (ישעיהו מב, יג) ה' כְּגִבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יַעֲרִי קִנְאָה. כְּגִבּוֹר יֵצֵא, גבור מבעי ליה. כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת, איש מלחמות מבעי ליה. אלא הא אתמר הוי"ה בכל אתר רחמי איהו. ודאי קודשא בריך הוא הוי"ה שמיא איהו, דכתיב (ישעיהו מב, ח) אֲנִי הוֹיָה הוּא שְׁמִי. וחמינן דלזמנין אתקרי שמיא אלהים, והוא דינא בכל אתר. אלא בזמנא דאסגיא זכאין בעלמא הוי"ה שמיא, ואתקרי בשמא דרחמי. ובזמנא דאסגיא חייבין בעלמא, אלהים שמיא, ואתקרי בשמא דאלהים וכו'. ולזמנא דאתי זמין קודשא בריך הוא לאתערא בניחא על שאר עמין עכו"ם ולבתר יתתקף עליהו בדינא קשיא הדא הוא דכתיב (ישעיהו מב, יג) הוי"ה כְּגִבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יַעֲרִי קִנְאָה יָרִיעַ אֶף יִצְרִים עַל אֲיָבָיו יִתְגַּבֵּר. הוי"ה בקדמיתא דאיהו רחמי, ולבתר כְּגִבּוֹר ולא גבור, ולבתר כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת ולא איש מלחמות, לבתר אתגלי תוקפא עליהו, ויתתקף לשיצאה לון, דכתיב יָרִיעַ אֶף יִצְרִים עַל אֲיָבָיו יִתְגַּבֵּר, כתיב (זכריה יד, ג) וַיֵּצֵא הוֹיָה וְנִלְחַם בְּגוֹיִם הָהֵם כְּיוֹם הַלְחָמוֹ בְּיוֹם קָרְב, וכתיב (ישעיהו סג, א) מִי זֶה בָּא מֵאֲדוֹם חֲמוֹץ בְּגָדִים מִכְצָרָה וְגו', עכ"ל.<sup>א</sup>

### הפיכת מידת הדין לרחמים

ובפשטות, ביאור דברי הזוה"ק הוא כמ"ש חז"ל (בראשית רבה פרשה לג סימן ג'), שצדיקים מהפכים מדת הדין למדת רחמים<sup>ג</sup>, ורשעים מהפכים מדת רחמים למדת הדין. וז"ש חז"ל (ילקוט שמעוני תהלים רמז תתכח), וז"ל, חמשה דברים ישנים הם בעולם וכו' הקנאה, (כדכתיב) כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יַעֲרִי קִנְאָה וכו' (ישעיהו מב, יג), עכ"ל. והיינו שבשם הוי"ה שכולו רחמים הקנאה 'ישנה', וע"י הרשעים מתעוררת הקנאה, כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת

<sup>א</sup> עיין במלבי"ם (על הפסוק הנ"ל, ישעיהו מב, יג), וז"ל, והנמשל שכמו שהגבור לוחם בעצמו, כן יופיע ה' בהנהגה נסית ושידוד המערכה בכחו בעצמו. וכמו שהאיש מלחמה מסדר את אנשי החיל כפי רצונו, כן יסדר את הטבע והמערכה שתסכים ג"כ עם פעולותיו נגד אויביו, עכ"ל. והבן, שעומק דבריו הוא, ששם הוי"ה (הוה תמיד) יתגבר על הטבע (שם א-לקים, כנודע).

<sup>ב</sup> וז"ל המדרש, אשריהם הצדיקים שהן הופכים מדת הדין למדת רחמים, עכ"ל. וע"ע יבמות (סד ע"א), וז"ל, א"ר יצחק: למה נמשלה תפלתן של צדיקים

<sup>ג</sup> והצדיק יסוד עולם פועל בעבודתו ש"בזמנא דאסגיא זכאין בעלמא" (כלשון זוה"ק).

# המבט הפנימי

מאורעות הזמן מבעל בלבבי משכן אבנה

מלחמה - אתחלתא דגאולה (מגילה י"ז ע"ב)

עמוד ב

יְעִיר קִנְאָה.<sup>1</sup> ובעומק אותיות שאחרי שם הוי"ה הם כוונ'ו, שהם שורש לדין כנודע'. ומטעם כך יש את האפשרות להפוך את תפיסת הפנים (הוי"ה) לאחור (כוונ'ו), וחוזר חלילה.<sup>2</sup>

ויתר על כן, לא בלבד שהדין נהפך לרחמים, אלא מצד התיקון הגבורות והדין נכללים ברחמים ועי"ז נמתקים בשורשם.<sup>3</sup> כמ"ש במגלה עמוקות (נשא, ד"ה ובגמרא מדה טובה) וז"ל, בשיתקנו מעשיהם אז ה' גבורות יהיו נמתקין, (כמ"ש) ה' פגבור יצא פֶּאִישׁ מִלְחָמוֹת יְעִיר קִנְאָה, עכ"ל.

## שם אהיה

ובפרטות, מידת הדין המתגלה כקנאה במלחמה היא מכח שם אהיה; העולה במילוי ההי"ן קנ'א (עיין עץ חיים, שער כה, דרוש ב, מ"ק). וכלשון הרמח"ל (קנאת ה' צבאות, ח"א הקדמה) פֶּאִישׁ מִלְחָמוֹת יְעִיר קִנְאָה, פִּי ה' קָנָא נְשָׁמוֹ, אֶל קָנָא הוּא (שמות לד, יד), עכ"ל. ולכן אינו דין כפשוטו, אלא הארת חסדו וטובו.<sup>4</sup>

וכמ"ש בישמח ישראל (בראשית, בהפטר), וז"ל, ה' פגבור יצא – ר"ל יצא ממחיצתו (שהוא רחמים) להעלות חמה ולנקום נקם, פֶּאִישׁ מִלְחָמוֹת יְעִיר קִנְאָה, ושמה תאמר למה יצא מגדרו, לזה אמר על אוביו יתגבר ויתקדש שמו והוי טובה גם אצלם, כמו שפירש בקדושת לוי, בפסוק (תהלים קיז, א) הִלְלוּ אֶת ה' כָּל גּוֹיִם וגו', ואיתא בגמרא (פסחים קיח ע"ב) אניסים דעביד בהדיהו, ר"ל על הניסים שיעשה לנו בהדיהו, ונתקדש שם שמים בעולם עי"ז, עכ"ל.

<sup>1</sup> ועיין עמק המלך (שער יד, פרק קנא. ושער טז, פרק ח).

<sup>2</sup> עיין זוה"ק (כרך ב פרישת פקודי דף רסא ע"ב). ומובא הרבה בדברי רבותינו, ובפרט ביחס לכתיבת השם 'כוונ'ו' בגב המזוזה כנגד הוי"ה, ואכמ"ל. ועל פי זה תבין דברי רבינו בחיי (בראשית לח, ה) וז"ל, וזהו שדרשו רז"ל: (ב"ר פה, י) ותהר לו, צדיקים כיוצא בו, גבורים כיוצא בו. והנה מלת "בכזיב" לעד: ב"כח כ"ונו ז"כה י"הודה ב"תאומים, עכ"ל. שמשם כוונ'ו חל תוקף הגבורה (דף).

<sup>3</sup> ועיין בת עין (דברים פרישת דברים ד"ה בעבר הירדן), וז"ל, ואמר הרב הקדוש ר' חיים מקראסני זצ"ל על גמ' זו לטובה, פירוש, שידוע ששם הוי"ה הוא רחמים והשם כו"ו שהם אותיות שאחר אותיות הוי"ה בא"ב הם דין, רק שהחסד גנוז בתוכו בהסתר, ואותיות כ"ו של השם כו"ו החסד שבהם הם יותר נגלים כי הם גימטריא הוי"ה ואותיות ז"ו הם יותר דין, והחסד נסתר בתוכו ביותר, ולכן אמר נחום איש גז, גמ' זו לטובה, פ' גמ' אותיות ז"ו שהם מורים ביותר על בחינת דין מכל האותיות, אעפ"כ ג"כ הם לטובה שבוודאי החסד גנוז בתוכו, עכ"ל, ועי"ש באריכות דבריו.

<sup>4</sup> עיין תורת המגיד (ליקוטים), וז"ל, ופ' של זה השם (כוונ'ו), כו מספר כ"ו הוא הוי"ה זו, כלומר, אף בכאן הוא שם הוי"ה, כי מלא כל הארץ כבודו, עכ"ל. וכך נכלל שם כוונ'ו (דין) בשורשו ומתמתק. וע"ע בתורת משה (שמות לג, כג).

<sup>5</sup> ובשם זה נגאלו אבותינו ממצרים, אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה (שמות ג, יד). ועיין גור אריה (שם) וז"ל, כי זה השם הגדול נקרא "אהיה", שהויותו שהוא נמצא אל כל הנמצאים אשר הם צריכים לו יתברך, כי כן מורה השם שהוא באל"ף המדבר בעדו. כי כל מדבר הוא מדבר אל זולתו ונגלה אליו. ומפני כך השם הזה מורה על שהוא נמצא לכל הנמצאים, ובה השם ידוע שהוא נמצא אל הנמצאות, ויהיה נמצא להם בכל אשר צריכין אליו, עכ"ל, ועי"ש. וע"ע במפרשים (שם).

<sup>6</sup> וז"ל הקדושת לוי (פרישת שמות ד"ה וזה כוונת), וזה כוונת חכמינו ז"ל 'הללו את ה' כל גוים', אניסים ונפלאות שעשה השם יתברך עם עמו ישראל ונפרע מהם מכל צריהם, הוא 'בהדיהו' כלומר עמהם, כלומר שאלו הניסים והטובות הוא מחמתם, והם הגורמים לאלו הניסים והנפלאות, שעמהם הוא עושה הניסים והנפלאות לישראל, פירוש שעל ידי הכאתם נעשה הניסים והנפלאות לישראל, שיתגדל ויתקדש שמו הגדול על ידם. ולהכי דייקו בלשונם מלת 'בהדיהו', כלומר עמהם עושה הניסים לישראל, פירוש על ידם, ולכך לא אמרו דעביד 'להם', כי להם משמע שעושה להם ניסים ונפלאות, ובאמת חלילה לומר כן, עכ"ל.